

Resposta al bisbe Argüello

Ds, 20/04/2019 per Pere Codina

[Els nous veïns de Diognet](#)

Resposta al bisbe Argüello, portaveu de la Conferència Episcopal Espanyola (CEE), a ran de la declaració «*Ante las próximas elecciones*», publicada a la revista *Ecclesia* el dia 4 d'abril.

Els experts en comunicació estan d'acord a dir que la credibilitat d'un missatge està absolutament condicionada pel «lloc» des d'on es parla. Tant se val que el «lloc» s'hagi triat intencionadament o bé que sigui el resultat d'una badada. Tant se val que aquest «lloc» sigui físic com que sigui conceptual. Un «lloc» inadequat farà, per exemple, que no sigui creïble una proclama de pau feta damunt d'un tanc o un crida a l'austeritat feta des del hall d'un hotel de cinc estrelles.

Doncs això és el que ens passa amb els bisbes de la CEE quan parlen de nacionalismes. Les coses que diuen ens semblarien correctes i raonables, si poguessin ser aïllades del context conceptual des del qual han estat dites. Com que aquest context és el medi natural en què viuen, no resulta visible per als qui parlen, de la mateixa manera que l'aigua en què es mou no resulta visible per al peix. Però sí que el perceben els destinataris, que es mouen en un medi diferent. Els bisbes parlen des de la situació de privilegi i d'hegemonia que els brinda el nacionalisme espanyol, que és un nacionalisme d'Estat. I això vol dir que el «púlpit» des d'on parlen deslegitima i fa no-creïble tot el que diuen sobre aquest tema.

Això va de nacionalismes, en plural

Passa en els estats plurinacionals que la nació hegemònica que controla l'estat i pretén identificar-se amb ell, acostuma a tenir tendències assimiladores més o menys agressives —i sempre oficialment negades— respecte als altres pobles o nacions que la integren: és el nacionalisme d'Estat. Com que té el control del poder institucional (i de les clavegueres) i el monopoli de la violència, aquest nacionalisme es pot permetre el luxe de presentar-se com una cosa normal, natural i neutral, i es pot fer dir simplement «nacional» o fins i tot «no-nacionalista». I en aquest sentit, l'experiència ensenya que els qui comparteixen aquest nacionalisme d'estat s'etiqueten ells mateixos amb una gran varietat de denominacions: patriotes, nacionals, unionistes, constitucionalistes... Es poden dir qualsevol cosa, menys nacionalistes, perquè els nacionalistes... són els altres!

I, d'on ve el nacionalisme?, ens podem preguntar. Els teòrics diuen que té les seves arrels en el romanticisme (amb Herder, Fichte, Humbold...) i que ha anat prenent formes diferents amb el pas dels temps i els canvis geogràfics. Alguns sociòlegs, per la seva banda (Berlin, Grosfoguel...), han analitzat casos concrets de nacionalismes i han arribat a la conclusió que el nacionalisme «és en primer lloc una resposta a l'actitud de menysteniment o menyspreu cap als valors tradicionals d'una societat, el resultat d'un orgull ferit i d'un sentiment d'humiliació en els seus membres socialment més conscients, que arribat el moment produeix ràbia i autoafirmació» (Isaiah Berlin). Creiem que aquest plantejament és el que explica més adequadament els nacionalismes que tenim més a prop.

Per exemple, **explica el nacionalisme català**: «els seus membres socialment més

conscients» —que any rere any van essent més nombrosos, més conscients i més indignats...— volen plantar cara a una «actitud de menysteniment o menyspreu cap als valors tradicionals de la nostra societat» (llengua, cultura, institucions, història...). Totes les protestes institucionals que s'han anat fent al llarg dels darrers tres segles (notables, parlaments, cambres, govern...) han tingut sempre una mateixa resposta: o bé el silenci, en el millor dels casos, o bé un nou episodi de repressió més dura (fàcilment documentable).

Però **també explica el nacionalisme espanyol**. Perquè, mentre ningú no posa en perill la llengua, la història o la identitat de la nació espanyola, el nacionalisme d'Estat guarda les seves banderes a l'armari: controlant com controla el poder, no necessita defensar-se de res. En tot cas, l'única cosa que el podria neguitejar seria que no avancés prou el seu esperit assimilador, però això no passa de ser un tema menor de pressupost. Ara bé, tan bon punt sospita que està en perill —no ja la llengua— sinó la més mínima conquesta territorial o legislativa d'aquesta llengua, o bé creu que no s'aconsegueix l'hegemonia total en alguna zona del territori estatal, aleshores s'obren els armaris i la geografia pàtria s'omple de banderes. I amb noms diferents de camuflatge torna a revifar el latent nacionalisme dominador espanyol, encara que tothom juri i perjuri que ell no és nacionalista, i que està en contra dels nacionalismes (s'entén: dels altres!). És el que veiem en aquests darrers mesos i d'una manera especial en temps d'eleccions.

Amb la més bona intenció del món, que ningú no els discutirà, els bisbes de la CEE —«no-nacionalistes», deixem-ho clar!— ens van donant periòdicament «consells assenyats» als nacionalistes catalans perquè ens decidim a superar aquest desordre moral que segons ells és el (nostre) nacionalisme. Però els consells que ens donen des de la seva trona nacionalista arriben emmotllats en un real paternalisme i un pretès universalisme, que no poden dissimular. Ens parlen com si nosaltres fóssim particularistes provincians i ells, en canvi, models d'esperit universal. Incapaços de discernir el seu propi espanyolisme, però emparats i parapetats en la situació d'hegemonia cultural, miren de dissimular el seu propi nacionalisme fins a fer-lo invisible... però no se'n surten.

(Per cert, si a algun bisbe li ve de nou això de «nacionalisme espanyol» li recomanem algunes lectures per a iniciar-se en l'observació: Michael Billig: *El nacionalismo banal*, Jorge Cagiao: *Micronacionalismos. ¿No seremos todos nacionalistas?*, Ignacio Sánchez-Cuenca: *La confusión nacional. La democracia española ante la crisis catalana*. O autors com Juan Carlos Moreno Cabrera, o Isidoro Moreno...)

Tenint presents aquestes premisses, és fàcil d'entendre com podem interpretar des de Catalunya cada una de les afirmacions i consells que el portaveu de la CEE ens dedica en el paràgraf n. 7 de la seva declaració publicada a *Ecclesia*. Li direm cordialment com ens sona cada un dels punts de reflexió que ens ofereix. (Un *feedback* mai no està de més.)

«*Favorecer la cultura del encuentro*»

Tothom estarà d'acord amb aquesta proposta. Però és molt probable que no hi hagi coincidència a l'hora d'assenyalar els canvis que caldria fer perquè aquest diàleg sigui possible. I el diàleg només serà possible quan tots els interlocutors es trobin en un mateix pla d'igualtat i de respecte. Això vol dir que, perquè hi pugui haver diàleg en pla d'igualtat, els dialogants espanyols han de prendre consciència que

ells són tant nacionalistes –si no més– com els dialogants catalans.

Tots hem de prendre consciència que el problema que frena el diàleg no és posar-nos d'acord sobre quantes i quines cadires ha d'ocupar cadascú. El problema de fons rau en el reconeixent d'una alteritat i d'una igualtat que *manu militari* han estat negada «*por justo derecho de conquista*» a les altres nacions que conviuen dins l'estat (i no només a Catalunya). I això és, justament, el que el nacionalisme espanyol es nega a admetre.

«*El bien que ha supuesto nuestra convivencia de siglos*»

Ningú no posa en dubte que la convivència de segles ens hagi comportat béns de tota mena a uns i a altres. El que passa és que en el nostre balanç hi ha també la columna negativa dels inconvenients, i aquesta pesa força més que no pas la primera.

«*El llamado 'derecho a decidir' no és moralmente legítim en sí mismo*»

Pot ser que no sigui legal, però, certament, **és legítim...** perquè és **en defensa pròpia** i perquè allò que hi ha en joc no és «*la voluntat de poder*», que diuen els bisbes, sinó senzillament «*la voluntat de ser*», de «**continuar existint**». Perquè, davant els plantejaments nacionalistes espanyols des de fa un quart de segle, liderats per Aznar amb el suport de la FAES i el PP i que van culminar amb la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut (2010), «els membres socialment més conscients» de la Catalunya actual veuen el futur de Catalunya amb preocupació.

Reclamem el dret a decidir **nosaltres** què volem ser i què volem fer. Si tot Espanya té dret a dir la seva, i a decidir, sobre nosaltres, el resultat ja seria tot una altra cosa, diferent. Nosaltres volem dir «*què volem ser i fer*»; Espanya diria «*què en volen fer, de nosaltres*». I no és el mateix. L'àmbit del referèndum condiciona la pregunta (i el sentit de la resposta), tant com la pregunta condiciona l'àmbit del referèndum.

Digui el que digui el Tribunal Constitucional, Catalunya és una nació i segons la *Doctrina social de l'Església* tota nació té dret a l'existència i aquest «*dret a l'existència és certament el pressupòsit dels altres drets d'una nació: ningú, doncs —ni un Estat, ni una altra nació ni cap organització internacional— no està mai legitimat a afirmar que una determinada nació no és digna d'existir*». (Ni cap Tribunal Constitucional..., s'entén!)

«*Ambiente cultural dominado por emociones y sentimientos*»

L'afirmació del portaveu dels bisbes pot ser certa... però és imprecisa i insuficient. El que hi ha en joc en el nacionalisme minoritari, defensiú, és «*un orgull ferit i un sentiment d'humiliació*» (I. Berlin). Uns sentiments que a Catalunya no són d'ara, sinó que vénen de molt lluny. Ara ha arribat la gota que ha fet vessar el vas: s'ha agreujat l'escomesa nacionalista espanyola a què ens referiem en paràgrafs anteriors. Sembla segur que els bisbes de la CEE no se n'han vist afectats, i per això no en saben res. (I també per això acostumen a dir que els nostres greuges són imaginaris...) A nosaltres sí que ens han afectat, en som conscients i ens en dolem. Algú ha dit i amb raó que la raó última de l'actual torcebraç entre l'estat espanyol i les institucions catalanes és aquest: «*La dignitat ferida d'un poble davant l'orgull ferit d'un Estat*»... Ni més ni menys!

I si repassessin els deures, senyors bisbes?

Espero que no els digui res de nou. Però em permeto de recordar-los que, junt amb altres Conferències Episcopals Europees, el dia 22 d'abril de l'any 2001 la CEE va signar la *Carta ecumènica*. El punt 8è d'aquesta *Carta* inclou uns compromisos que un cop signats se suposa que deuen ser d'obligat compliment. El primer compromís diu concretament: «*Ens comprometem a oposar-nos a tota forma de nacionalisme que porti a l'opressió d'altres pobles i de minories nacionals, i a comprometre'ns a favor de les solucions no violentes*». (Per si no ho sabien, aquesta *Carta* la poden trobar en [el web de la mateixa CEE](#)).

Sembla demostrat que els bisbes de la CEE s'oposen «al» nacionalisme. Però atès el compromís que van signar amb la *Carta Ecumènica*, no sembla desraonat preguntar-se si no s'han equivocat de nacionalisme... perquè no està provat que sigui el nacionalisme català el qui «porti a l'opressió d'altres pobles i de minories nacionals»...

Barcelona, 10/4/2019